

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Sententia Scoti. c. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

tamē doctrina cōprehendit sub se vtramque, sicut & Deus eadem scientia se cognoscit, & ea, quæ facit. Magis tamen est speculativa quam practica: quia principalius agit de rebus diuinis quam de actibus humanis: de quibus agit secundum quod per eos ordinatur homo ad perfectiōem Dei cognitionem, in qua æterna beatitudo consistit.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Conclusio, & summa totius articuli est, *Sicut Dei scientia, quæ se, & alia cognoscit, simul est practica, & speculativa, sic etiam est Theologia nostra; præcipue tamen est speculativa; quia principalis de Deo, quam de aliis rebus tractat.*

DISPUTATIO VIII.

Vtrum Theologia nostra sit practica, an speculativa.

Sententia Scoti, cap. 1.

Dua alie opiniones, quas refert Durandus, cap. 2.

Quid sentierit Henricus, cap. 3.

Sententia Durandi, cap. 4.

Notationes pro verioris sententia explanatione, cap. 5.

Explicatio verioris sententia cap. 6.

CAPUT I.

Sententia Scoti.

Doctrina S. Thomæ in hoc articulo non tantum vera est, sed intellectus etiam facillima esset, nisi Caietanus, & recentiores aliqui nimia subtilitate obsecutionem reddidissent. Sed neque in hac re tanta opus esset concertatione, nisi reliqui Scholastici putantes questionem maioris esse momenti, tot, tamque varia docuissent. Cum quibus omnibus libenter disputationem prætermitterem, nisi hoc potius videretur effugium, quam studium vitandæ prolixitatis. Examinandum ergo est, vtrum hæc nostra Theologia sit practica, an speculativa. In qua questione de praxi, & speculatione obiter quoque disserendum est; ex his namque colligitur, quæ sit facultas practica, & speculativa: sed more solito opiniones aliorum præmittamus.

Prima autem sententia sit Scoti, qui q. 4. Prolog. §. ad questionem igitur respondeo, & §. Secundus articulus, duo docet: alterum est, Theologiam, ea etiam parte, qua circa Deum, & veritates necessarias versatur, in nobis quidem esse scientiam practicam: in Deo autem esse omnino speculativam. Alterum est, Theologiam ea parte, quæ versatur circa veritates contingentes, si sint opera nostra, in nobis quidem esse practicam, in Deo vero circa omnes veritates contingentes esse speculativam. Vtriusque assertionis præcipuum fundamentum, est definitio praxis, quam ipse tradit in ea questione §. Dico igitur primo, in hunc modum, *Praxis est actus alterius potentie, quam intellectus, naturaliter posteriori intellectione, natus etiam conformiter rationi recte, ad hoc, ut sit actus rectus.* Omnia verò explicatione, quam ipse Scotus prolixè adhibet; ex hac definitione colligit, praxim in vniuersum esse actum voluntatis elicitem, vel imperatum: hic enim solum naturaliter posterior est intellectu, & tanquam regulam respicit ipsam rationem.

Vasquez in 1. part. Tqm. 1.

Ex hoc principio probat Theologiam in nobis, tam quæ versatur circa Deum, quam illam, quæ versatur circa nostras operationes, esse practicam: quia habitus ille practicus est, cuius actus est verè practicus: huiusmodi est actus Theologiæ circa has omnes veritates: ergo habitus etiam erit practicus. Actum verò Theologiæ practicum esse probat: quia illa est cognitio practica, quæ est naturaliter prior, & suapte natura cōformis est: potest recte voluntati, quam dixit Scotus esse praxim. Illa enim est cognitio practica, quam consequitur praxis: talis autem est cognitio Theologica, etiam ipsius Dei secundum se: mouet enim affectum, vel circa ipsum Deum, vel circa alia obiecta virtutum, de quibus agit: qui affectus, etiam sine actu exteriori imperato, est praxis, ex definitione posita. Hac eadem ratione debet concedere Scotus, visionem claram Dei esse practicam, quia eam naturaliter consequitur amor cōformis rectæ rationi.

Probat deinde Theologiam in ipso Deo, quæ est scientia sui, & creaturarum, non esse practicam: quia licet eam sequatur dilectio, illa tamē non est regula rectæ voluntatis in Deo: eo quod voluntas Dei ex se, non ex ordine ad rationem rectitudinē habeat, ac proinde voluntas in Deo non erit praxis; quia non est natura sua cōformis rectæ rationi; sed ex se ipsa rectitudinem habet. Cum Scotus ex parte cōuenit Bassolis in q. 8. Prolog. 2. aliter enim Theologiam non solum ipsius Dei de seipso, sed etiam quam Beati habent de Deo per clarā ipsius visionem, non esse practicam; alia tamen ratione, quam Scotus id docet. De Theologia quidem, quam Deus habet de se, probat suam sententiam; quia ad rationem practicæ cognitionis necessarium est, ut moueat ad praxim ex affectu, qui præcedat circa finem: id autem non facit Theologia, quæ Deus, & Beati habent: quia illa prior est omni voluntate circa finem; ergo non est practica: Ex quo è contrario infert, Theologiam viatorum practicam esse.

Ceterum, quamuis questio potius de verbis, quam de re esse videatur; sententia, & modus loquendi Scoti non placet. Neque enim vnicuique licet pro libitu nomina rebus imponere, etiam si in re ipsa explicata nihil contineatur absurdum: praxis ergo, & practicum, illud debet ab omnibus appellari, quod Græci philosophi, præsertim Arist. vim ipsam Græcarum vocum optimè intelligentes, exprimere voluerunt; cum ergo intra probatum fuerit ex Arist. aliud dici praxim, aliud etiam practicum, quam appellauit Scotus, constabit etiam, absque fundamento Scotum ita fuisse locutum. Interim tamen addendum est id, quod etiam infra q. 14. a. 16. notabimus; videlicet nullius momenti esse rationem, propter quam ipse docuit, scientiam, quam Deus habet de seipso, aut de rebus, non esse practicam. Quod enim voluntas Dei non habeat, ut regulam primam, suam cognitionem, conuenit etiam cuique creatæ voluntati, ut ostendam 1. q. 19. ar. 3. Prima enim regula bonitatis, & malitiæ per consonantiam, vel dissonantiam, non est dictamen rationis, sed ipsamet natura rationalis; dictamen verò rationis est proxima regula proponens, & iudicans id, quod consonum, & dissonum est naturæ rationali; nihil autem obest, quo minus eodem modo in Deo ita esse dicamus; ergo si in nobis ea scientia, quæ mouet affectum ad dilectionem rectam, ex sententia

C 2

Scoti;

Ratio Scoti
pro priori
parte sua
sententia.

Ratio pro
altera parte.

Cum Scotus
ex parte
conuenit
Bassolis.

Impugnatur
Scoti
sententia.

Scot.
Theologia
in nobis,
quo modo
practica sit
secundum
Scotum, non
in Deo.

Quid sit
praxis secū
dum Scotū.

Scoti, practica est, ita etiam de scientia, quam Deus de se habet, & de aliis rebus iudicare debemus. Aliam verò rationem, quæ peculiariter probat, scientiam, quam Deus habet de creaturis, non esse practica[m], art. illo 16. facile confutabimus. Nunc contra Scotum hæc sufficiant.

*Bassili.
Sententia
Bassili re-
fellitur.*

*Aristotel.
Quomodo
intellectus
speculati-
uus sit uni-
uersalium
prædictus
vere singu-
larium.*

*S.
Aristot.*

S. Thom.

Bassili quoque absque fundamento practica[m] notitiam voluit solum appellari, quæ ex affectu priori circa finem dirigit ad alium affectum, vel ad opus. Cui enim cognitio synteresis in vniuersum, & prudentiæ cognitio singularis, quæ subito dicitur aliquid faciendum, in primis motibus verè sit practica, & non procedat ex affectu priori circa aliquem finem, frustra prædicta cōditio assignatur. Neque obstat quod Aristot. 6. Ethic. c. 1. dicit intellectum speculatiuum versari circa vniuersalia, practicum vero circa singularia, hoc enim idè dixit, quia practicus solus intellectus versatur in consulatione de singularibus, speculatiuus verò in consideratione vniuersalium, ut plurimum, esse solet, hoc tamen non obest, quo minus practicus intellectus habeat sua vniuersalia principia, ad deducendas singulares conclusiones per prudentiā, sicut videtur tradidisse Arist. 3. de Anima cap. 8. text. 39. vbi sic ait, Ea vero ratio, quæ scientia tribuitur, non mouet, sed manet. Quibus intelligit, ut explicat S. Thomas, rationem speculatiuum, de practica verò subdit, Cum autem existimationem, & rationum alia sit vniuersalis, alia singularis: illa namque dicit, omne bonum boni ius est assequendum: hæc vero dicit, me esse bonum: hæc iam opinio mouet, non illa vniuersalis: quin potius amba mouent. Concedit ergo Aristot. rationem practica[m] circa vniuersalia etiam principia versari. Consonat autem S. Thomas 1. p. q. 79. art. 12. cum asserit rationem practica[m] discurrere de rebus singularibus, & operationibus; & ad id principia vniuersalia habere.

CAPVT II.

*Dixit alia opinio, quæ refertur
Durandus.*

*2. sententia
Durand.*

*6.
Theologia
est simplici-
ter specula-
tiua ex fine.*

*Impugna-
tur.*

*3. sententia.
Theologia
nec specula-
tiua, nec
practica,
sed affecti-
ua.*

Secunda sententia sit, quam refert Durand. q. 6. Prol. nu. 7. quorundam, qui dicebant, Theologiam nostram esse speculatiuum simpliciter: non quia non versetur circa opera: sed quia scientia quæcunque denominationem simpliciter sumit ex fine præcipuo: finis autem Theologiæ est beatitudo nostra, quæ est cognitio speculatiua: ergo Theologia erit scientia speculatiua simpliciter. Hanc sententiam prolixius impugnat Durand. nobis autem sufficiat prima ratio, quam ipse affert. Quia scientia non est dicenda practica, aut speculatiua, nisi ex proprio actu quem elicit; qui si fuerit practicus, ipsa quoque scientia practica erit; etiam si disponat ad beatitudinem, ut ad finem consequendum: si verò sit speculatiuus, ipsa quoque speculatiua erit. Videndum ergo est, utrum actus, quem habet Theologia de rebus, quas tractat, sit practicus, an speculatiuus, vel vtriusque conditionis; ut inde colligamus, qualis sit ipse habitus Theologiæ. De quo quidem actu non satis consentiant Scholastici.

Tertia igitur sententia sit, quam idem Durand. refert q. illa 6. num. 14. aliorum, qui asseriebant, Theologiam neque esse practica[m], nec speculatiuum, sed affectiuam; hoc est, quæ ad mouendum affectum ordinatur. Probant autem, quia præci-

puus finis illius est excitare amorem Dei, quem præcipue Theologia considerat: quod si est affectiuum, nec erit speculatiuum, nec practica: quia affectiuum pertinet ad voluntatem, practicum verò, & speculatiuum ad intellectum: sic refert Durand. hanc sententiam, cum suo fundamento. Eam verò docuisse videtur Egidius 4. p. Prolog. quæst. 1. qui affirmat tria hæc Theologiæ cōuenire: affectiuum, practicum, & speculatiuum: primum principaliter, reliqua duo improprie. Ratio autem illius est, quia scientia denominationem accipit à fine præcipuo: finis autem præcipuus Theologiæ est excitare affectum ad amorem.

Ego tamen non video, cur Theologia nostra non sit practica, nec speculatiua, etiam si sit affectiuum, hoc est, etiam si moueat affectum ad amorem: quia affectiuum non pertinet ad voluntatem, sed ad intellectum: id enim quod mouet affectum vel est intellectus, vel ad intellectum pertinet: ergo non repugnat eadem scientiam in intellectu esse æque practica[m], & speculatiua[m], simulque affectiuam. Ipsa enim consideratio, vel practica, vel etiam speculatiua interdum mouet affectum ad amorem rei, quam considerat: ergo affectiuum non distinguitur à practico, aut speculatiuo in cognitione. Eandem sententiam impugnat Scotus quæst. 4. Prolog. §. Quarta via. Censet enim Theologiam non posse dici affectiuam scientiam, si actiuum ponatur aliquid distinctum à practico: si verò idem esse dicatur, veram esse existimat. Hoc autem ideo asserit, quia putat praxim esse actum voluntatis, vel elicicum, vel imperatum: actum verò practicum intellectus, cognitionem, quæ mouet affectum, ut supra retulimus.

Verum cum praxis non sit tantum affectus voluntatis: nec practica cognitio semper sit illa, quæ mouet affectum: quia etiam speculatiua mouere potest, ut infra dicemus; nihil obest quo minus eadem scientia simul possit esse speculatiua, & affectiuum; sicut practica etiam, & affectiuum. Sententiam Egidij tradidisse videtur Albertus in 1. d. 1. art. 4. vbi docet, Theologiam esse affectiuam scientiam, sed non negat esse speculatiua[m], & practica[m]: imo in Summ. 1. p. tract. 1. memb. 3. dicit esse practica[m], quia circa opus virtutis versatur. Videtur autem practica[m] solum appellare, quia etiam si Deum consideret; considerationem tamen refert ad amorem: accipit verò praxim eo modo, quo Scotus: expressè tamen non negat esse speculatiua[m]. Nos autem dicimus, etiam si Theologia sit affectiuum scientia, dicendam esse nihilominus practica[m], & speculatiua[m], si alia conditiones non desint, de quibus postea dicemus.

CAP. III.

Quid senserit Henricus.

Quarta opinio sit Henrici in Summ. art. 8. q. 3. asserentis, Theologiam simpliciter esse speculatiua[m], non negat esse practica[m], neque expressè affirmat esse practica[m], & speculatiua[m] simul, sed speculatiua[m] simpliciter vocat, quia licet ex parte dirigat ad actionem; cum tamen hoc ordinetur ad contemplationem, & speculationem Dei, quem putat esse præcipuum finem Theologiæ, simpliciter dicenda est; inquit ille, speculatiua, non practica: sicut contra, philosophia moralis, etiam si speculetur veritates: quia tamen speculatiua[m] non est.

Egid.

*7.
Reiciitur.*

Scotus.

Eadem scientia potest esse speculatiua, & affectiuum, & practica simul.

Albert.

8.

*Henric.
Theologia est speculatiua simpliciter.*